

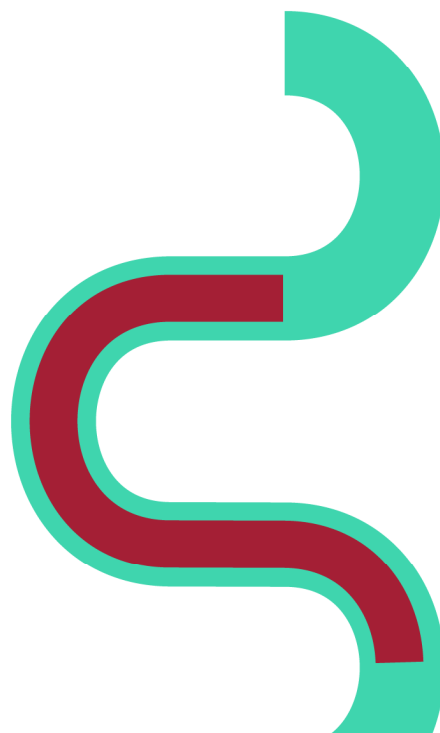

netwerk
gemeenschaps
munten

31.12.2020

HUGO WANNER, STIJN COTTENIER & SANDER VAN
PARIJS

DRAAIBOEKJE
GEMEENSCHAPSMUNTEN ALS
HEFBOOM VOOR
ZELFONTPLOOIING EN
INTEGRATIE

GEMEENSCHAPSMUNTEN ALS HEFBOOM VOOR ZELFONTPLOOIING EN INTEGRATIE

LESSEN UIT HET PROJECT TALENTO TE ROESELARE

1 INLEIDING

In de zomer van 2018 werd in Roeselare de gemeenschapsmunt TalentO gelanceerd, een proefproject met de steun van Fedasil, Stad Roeselare en lokale partners. Het opzet: verkennen hoe een gemeenschapsmunt (ook wel lokale munt of complementaire munt genoemd) de zelfontplooiing en integratie van nieuwkomers binnen een lokale gemeenschap versterkt. Het systeem is heel simpel: door iemand te helpen, iets te organiseren of mee te werken aan een activiteit in de buurt verdien je TalentO. Vervolgens kan je deze munt bij deelnemende organisaties voor allerlei voordelen omruilen zoals theater- en cinematickets, treinkaarten, zwembeurten, drankjes en hapjes, workshops,...

De keuze van Fedasil viel op Roeselare als proefproject. Na de vluchtelingencrisis van 2015 was er in Roeselare een grote toestroom aan nieuwkomers met als gevolg ruim 250 opvangplaatsen in het lokaal opvanginitiatief (LOI). De lokale medewerkers staan open om een vernieuwende methodiek uit te proberen en ook het stadsbestuur en OCMW kijken positief naar het initiatief.

Na een kleine twee jaar was het project in het vierde kwartaal van 2019 op kruissnelheid gekomen. De inzet van zo'n 300 deelnemers werd erkend en gewaardeerd door de munt. Goed voor ca. 1.200 uren aan vrijwilligerswerk¹. Meer dan 21 organisaties namen toen deel aan het initiatief, dit groeide in 2020 nog aan tot 31 organisaties waarvan 23 actief.

Doordat het resultaat zowel voor de nieuwkomers als voor de lokale organisaties en hun achterban positief was, kon dit proefproject verder verduurzaamd worden. Dankzij de steun van de Stad Roeselare en de Vlaamse overheid zal de munt ook in 2021 verder circuleren.

¹ Extrapolatie jaarcijfers gebaseerd op vierde kwartaal 2019. Dit toont het beste het potentieel van de munt op haar (voorlopige) hoogtepunt. De vrijwilligersactiviteiten verminderden in 2020 omwille van de Coronapandemie.

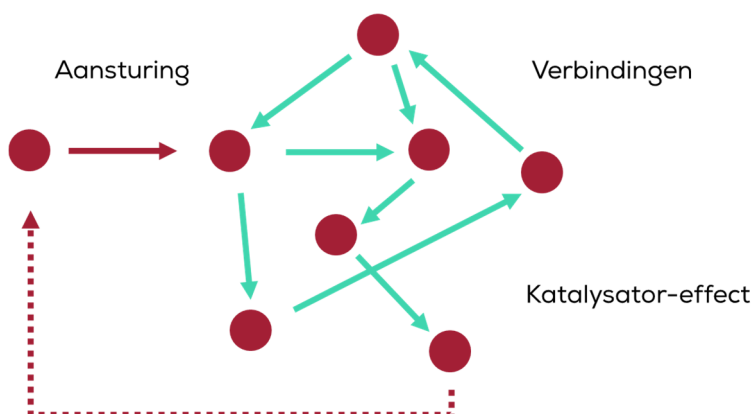

Op het festival "Tuin der Lusten" lezen TalentO-deelnemers sprookjes in hun eigen taal voor. Men kan er ook een hapje en drankje in ruil voor TalentO bestellen © Muntuit

2 WAAROM EEN GEMEENSCHAPSMUNT?

Een gemeenschapsmunt verschilt van ons gewone geld. De euro heeft geen specifiek doel en kan voor alles worden gebruikt. Een gemeenschapsmunt is net ontworpen om een afgebakend doel te realiseren. Het is een middel en nooit een doel op zich. De kracht van een gemeenschapsmunt ligt in het hefboomeffect dat het binnen een gemeenschap creëert. Algemeen gesteld kunnen gemeenschapsmunten op twee manieren als lokale katalysator succesvol ingezet worden:

- Door maatschappelijk wenselijk gedrag te belonen / waarderen waar dat nu niet het geval is (nudging)
- Door actoren te verbinden waar dat voorheen niet het geval was (netwerking)

Figuur 1 © Muntuit

Met een gemeenschapsmunt kan men op een verfijnde en duurzame manier lokaal engagement, maatschappelijke investeringen en de inzet van vrijwilligers binnen een netwerk waarderen. Daarom is het instrument uitermate geschikt voor de integratie en zelfontplooiing van mensen zoals bij de TalentO. Met een gemeenschapsmunt kan je onder meer:

- Vraag en aanbod binnen het opvangnetwerk in balans brengen en dynamisch laten groeien
- Inclusief werken en gelijkwaardige relaties bevorderen
- Talenten en vaardigheden buiten de klassieke opleiding- en werkcontext ontwikkelen
- Wederkerigheid binnen een breder netwerk uitbouwen
- Over organisatiestructuren heen bruggen te slaan
- Actief burgerschap en sociaal ondernemerschap promoten en waarderen

De TalentO is best origineel, maar niet uniek als gemeenschapsmunt². In België, maar ook in Europa en wereldwijd zijn er talloze aanvullende of 'complementaire' muntsystemen in voege. In Roeselare bestaat bij voorbeeld een lokale Letsgroep of ruilkring: een burgerinitiatief. Andere steden of gemeenten lanceerden zelf een lokale gemeenschapsmunt, zoals Gent met de wijkmunt 'Toreke'. Soms doet een hele stad mee zoals in het Engelse Bristol met de 'Bristol Pound'. Telkens gaat het om initiatieven die in de eerste plaats een maatschappelijk doel nastreven. Wereldwijd loopt hun aantal in de duizenden. Al deze aanvullende systemen hebben hun belang om het geheel van ons sociaal en economisch bestel veerkrachtig te maken. Want met de inzet van euro's alleen pakken we de vele uitdagingen van deze eeuw niet aan.

Gemeenschapsmunt TalentO in een notendop

- Eén TalentO staat voor één uur vrijwillige inzet
- Eenvoudig en gemakkelijk herkenbaar, zoals papiergeld of een waardebon
- Niet voor euro inwisselbaar
- Geen wettelijk betaalmiddel
- Te ontvangen als beloning voor specifieke acties
- Te besteden bij deelnemende diensten, verenigingen of lokale handelaars

² Een gemeenschapsmunt mag je niet verwarren met andere digitale betaalmiddelen die veel bekender in de oren klinken zoals de Bitcoin (een cryptocurrency) of de getrouwheidspunten van grootwarenhuizen of Joyn die niet vanuit de maatschappelijke doelstellingen van een gemeenschap vertrekken.

3 STAPPENPLAN

Stap 1: bepaal jouw visie

Een goede praktijk inzake gemeenschapsmunten vertrekt vanuit een visie, de formulering van het veranderingstraject dat je door middel van de munt als gemeenschap wil afleggen en waarvoor een andere aanpak moeizamer of niet zou werken.

Tip: het is belangrijk om te blijven benadrukken dat de gemeenschapsmunt een middel voor specifieke doelen is. Vaak verwachten vrijwilligers of partners van een gemeenschapsmunt dezelfde toepassingen als van het gangbare geld. Bijvoorbeeld een algemene inwisselbaarheid of zelfs financieel gewin. Daar ligt een uitdaging.

Het startpunt is daarom het helder en scherp formuleren van de verandering die je beoogt. Dat doe je aan de hand van het beantwoorden van volgende vraag: wat wil je bereiken dat nu niet gerealiseerd wordt, bijvoorbeeld inzake de situatie van nieuwkomers? Je kijkt naar de on vervulde noden, maar zeker zo belangrijk is te kijken naar de onderbenutte capaciteiten. In economische terminologie vertaalt zich dit naar respectievelijk de vraagzijde en de aanbodzijde van jouw markt (of liever gemeenschap). Dit laatste is van cruciaal belang: iedereen in onze maatschappij heeft wat te bieden, het is kwestie van dat te ontdekken. Binnen een muntgemeenschap ga je zoeken naar datgene wat niet of moeizaam via de huidige markt verloopt, maar dat wel in belangrijke mate aan integratie en zelfontplooiing van nieuwkomers en dus aan de samenleving kan bijdragen.

Dit is natuurlijk erg situatie gebonden en verschilt daarom op vele vlakken: stedelijk of landelijk, leven nieuwkomers geconcentreerd zoals in een opvangcentrum of verspreid, zijn er veel verschillende culturen en achtergronden,... Wat zijn de specifieke noden van de nieuwkomers? Een aantal zaken kwamen in onze gesprekken in Roeselare en daarbuiten heel dikwijls terug:

- Taalkennis
- Werk vinden
- Huisvesting
- Mobiliteit
- Zinvolle dagbesteding, zich nuttig voelen

De keuze voor een bepaald doel uit zich ook in de uitwerking van jouw gemeenschapsmunt, de afspraken en regels die je maakt. Afhankelijk van het doel dat je voor ogen hebt zullen er kleine of grote verschillen opduiken tussen verschillende toepassingen van gemeenschapsmunten: ze zijn namelijk toegemeten op specifieke situaties. Dat in tegenstelling tot de nationale en supranationale munten die ernaar streven om universeel geldig en toepasbaar te zijn. Daarom is het heel nuttig om de beoogde verandering van jouw project in détail verder uit te spitten.

Stap 2: scherp je doelen aan samen met potentiële partners en eindgebruikers

Vaak is de oorspronkelijke visie van het project nog te algemeen om mee verder te kunnen. Bijvoorbeeld de integratie van nieuwkomers in de Belgische samenleving. Het is zaak om de doelen heel specifiek en concreet te formuleren, pas dan kan je vastleggen waarvoor precies en op welke wijze de gemeenschapsmunt kan ingeschakeld worden.

Tip: het kan blijken dat voor sommige doelen de munt helemaal niet het beste instrument is. Je kan de projectdoelen aanscherpen door volgende vragen te stellen: stimuleren we extra de beoogde gedragsveranderingen? Maken we nieuwe verbindingen in onze gemeenschap?

Cocreatie

Om die doelen helder te krijgen ga je het gesprek aan met de groepen waarvoor je naar verandering streeft. Dat zijn dus in de eerste plaats de nieuwkomers, maar ook de lokale bevolking en de talloze verenigingen, overheidsdiensten en marktspelers die onze samenleving rijk is. Je wil immers een sterk verankerd lokaal netwerk uitbouwen én sociale inclusie bevorderen. Er moet een goede balans tussen deelnemers die lokaal geboren en getogen zijn en nieuwkomers nagestreefd worden. Anders riskeert jouw initiatief stigmatiserend te werken: iets vooral voor nieuwkomers. Het is van groot belang om zeker de andere deelnemers en organisaties te betrekken en zo dit veld open te breken.

Tip: overloop je sociale kaart. Welke overheidsdiensten, verenigingen, middenveldorganisaties zijn er actief, van sport- en jeugdverenigingen over culturele en gepensioneerdorganisaties tot middenstandsclubs: zoek waar er mogelijk raakpunten zijn. Voor TalentO in Roeselare leidde dit tot een dertigtal geïnteresseerde diensten en verenigingen!

Portret van een TalentO-deelnemer

Alaa Dukhan kwam twee jaar geleden met zijn gezin van Syrië naar Roeselare. Hij startte een opleiding lassen, volgde taallessen en hoopt een job te vinden. Maar intussen wil hij iets doen voor de stad die gastvrij is voor hem en zijn gezin. Alaa helpt regelmatig een handje als mensen of organisaties hulp kunnen gebruiken.

“Boodschappen doen of een klusje. Het maakt me niet uit, ik wil me nuttig voelen”

“Boodschappen doen, een klusje of wat dan ook... ik wil me nuttig voelen”, zegt Alaa. “Soms ga ik helpen in het cultureel centrum in de vestiaire of aan de ingang bij een muziekfestival. Dan krijg ik TalentO’s.” Op de vrijdagse boerenmarkt Lokaal helpt Alaa klaarzetten en sinds de uitbraak van corona ontsmet hij in het ziekenhuis stoelen en tafels. Enkele TalentO’s die hij zo verdiende ruilde hij in voor een treinticket naar

Brussel. Andere mogelijkheden om ze te verzilveren zijn een koffie drinken in het eetcafé in de bib, gaan zwemmen, een bioscoopbezoek enzovoort.

Fragment uit een artikel van De Bond, nummer juni 2020.

Werken met een gemeenschapsmunt nodigt uit om cocreatief te werken, je werkt zowel met gevestigde spelers als met informele initiatieven en burgers samen. Enerzijds haal je informatie uit contacten met organisaties, diensten, sleutelfiguren. Anderzijds haal je die gegevens uit contacten en gesprekken met de doelgroep en lokale bewoners zelf. Daarmee leg je vast wat je op langere termijn wil bereiken en wie daarvoor je doelpubliek is.

Tip: peil naar de behoeften en wensen van alle betrokkenen. Werk hiervoor zowel met focusgroepen gericht op specifieke profielen als met workshops voor het brede publiek. Soms zijn één-op-één gesprekken noodzakelijk om een veilige context te creëren zowel voor kwetsbare doelgroepen als voor organisaties.

Werken in groep heeft het voordeel dat mensen mekaar inspireren en stimuleren waardoor meer interessante informatie ingewonnen wordt. Zo kan je beter inspelen op de noden en de gebruikerservaring optimaliseren. Uiteraard doe je dit met het overkoepelende doel voor ogen, het gaat om een gerichte en gestructureerde uitwisseling waarbij iedereen aan bod moet komen.

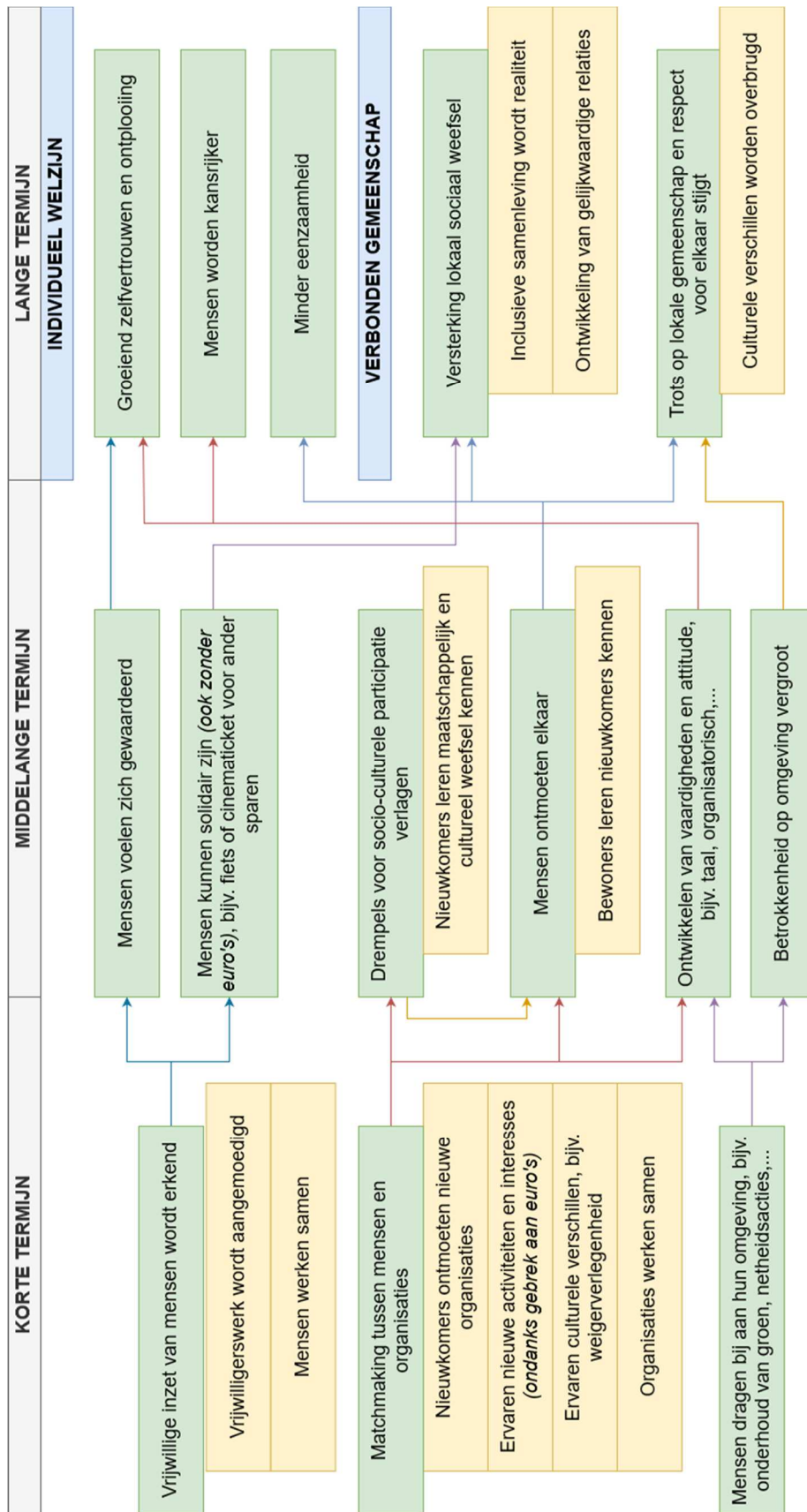
In een cocreatief proces kom je zo van individuele inbreng tot het formuleren van gezamenlijke en meer gedragen doelen en visie. Bovendien werkt dit uitwisselingsproces zelf al stimulerend voor het muntinitiatief dat je wil opzetten. Mogelijks vormen de groepen reeds de basis voor de kerngroep die het project verder zal (uit)dragen.

Visualisatie van het veranderingstraject

De oogst van de uitwisseling kan variëren van erg algemeen geformuleerde doelen tot heel praktisch geformuleerde noden of zelfs activiteiten. Het blijft echter wel belangrijk om het grotere plaatje niet uit het oog te verliezen: de concrete praktische doelen dienen bij te dragen aan het realiseren van het algemene doel. Een nuttig instrument om dit te visualiseren is het uitwerken van een Theory of Change (of veranderingstheorie).

Tip: Maak een schematische voorstelling van jouw veranderingstraject. Dat maakt communicatie naar deelnemers en partners veel gemakkelijker.

Een veranderingstheorie maakt expliciet duidelijk hoe de impactlogica van een project er uitziet. De door de partners gemaakte assumpties worden erin geformuleerd. De gewenste effecten worden opgesplitst van lange termijn naar kleine, heel concrete stappen. In de eerste plaats is het de bedoeling om korte termijn successen te definiëren, deze na te streven, zichtbaar te maken en in een breder impactkader te plaatsten. Op basis daarvan breng je de gehaalde en beoogde resultaten van je project in kaart en kan je analyseren. Figuur 2 toont een schema voor de toepassing van Theory of Change bij de TalentO.

Figuur 2: De Theory of Change bij TalentO. © Muntuit

Wat is de veranderingstheorie bij TalentO?

Op lange termijn willen we via de gemeenschapsmunt ten eerste het individueel welzijn van nieuwkomers en andere burgers in Roeselare versterken. Ten tweede willen we de lokale gemeenschap meer verbinden. Op het niveau van de individuele deelnemers zijn de subdoelen een groeiend zelfvertrouwen, zelfontplooiing, mensen kansrijker maken en minder eenzaamheid. De subdoelen voor de gemeenschap zijn het versterken van het lokale sociale weefsel, het verhogen van trots op de lokale gemeenschap, respect en tolerantie.

De stappen die we op korte termijn daarvoor zetten zijn het erkennen van de vrijwillige inzet van mensen, het actief en concreet verbinden van mensen en organisaties en het stimuleren van zorg voor de omgeving.

Korte termijn successen hebben volgens ons een lange termijn impact doordat ze een aantal effecten op middellange termijn genereren zoals mensen zich gewaardeerd laten voelen, gelegenheden tot solidariteit scheppen, participatiedrempels verlagen, ontmoetingsruimte creëren, vaardigheden en attitudes ontwikkelen, de betrokkenheid van mensen op hun omgeving vergroten.

Stap 3: maak het concreet door noden en capaciteiten te verbinden

Om de doelen, grote en kleine te realiseren ga je nu op zoek naar de capaciteiten die in jouw gemeenschap beschikbaar zijn maar onderbenut worden. Dit doe je zowel bij de personen die deelnemen als bij verenigingen en diensten. Mensen kunnen bijvoorbeeld 'tijd' op overschot hebben die ze willen inzetten op vrijwillige basis. Verenigingen kunnen infrastructuur (ruimtes, materiaal,...) ter beschikking hebben die dikwijls leeg staan.

Het is een nuttige oefening om hier voldoende bij stil te staan en creatief te denken. Want vele zaken die nu onderbenut zijn blijven onder de radar. We zien het niet of denken er niet aan omdat we het zo gewoon zijn. Maar eens je erbij stil staat ga je plots veel onderbenutte capaciteiten zien: vaardigheden, kennis, infrastructuur, materiaal, energie, goesting,...

Tip: bij personen kan dit proces soms uitmonden in de idee dat men niet veel te bieden heeft. Maar daar kan je op inpikken door andere vragen te stellen, zoals 'wat doe je graag?'. Meestal zijn dat dingen die men tevens goed kan.

Een voorbeeld uit Roeselare

We wisten dat 'mobiliteit' een vraag was. Gezien er in Roeselare een treinstation is kozen we om zeker treintickets ter beschikking te stellen. Door verdere bevraging kwamen we aan de weet dat de vraag naar 'leren fietsen' en de vraag naar een (tweedehands) fiets belangrijker bleek. En dat zijn toevallig twee noden waar er ook

veel onderbenutte capaciteit is: er zijn veel Roeselarenaren die een ander kunnen leren fietsen en er staan ook veel fietsten stil in de garage.

Zo kom je tot een **inventaris** van wat personen en verenigingen te bieden hebben. En dat zet je tegenover de lijst van wensen of noden die personen en ook verenigingen ervaren.

Dit is de grondstof om de verbindingen mee te leggen.

Aanbod (of capaciteit)	Vraag (of noden en dromen)
<ul style="list-style-type: none">. Lokaal ter beschikking. Vrijwilligerswerk. Vertaalhulp. ...	<ul style="list-style-type: none">. Fiets. Sport. Cultuur. Taal leren. ...
Concreet resultaat:	
<ul style="list-style-type: none">. Klussen bij Vrijtijdsondersteuningscentrum Opstap. Taalbuddy zijn bij Arhus. Koerier zijn voor Boek aan huis voor Arhus-bibliotheek. Hersteller bij Repaircafé. Klussen bij Dienstencentrum De Waterdam. Ondersteunen bij Lokaalmarkt. Hulp bij Rauwkost. Ontvangst bij cultuurcentrum De Spil. Helpende hand bij buurthuis INVAL. Ambassadeur TalentO. De ene deelnemer helpt de andere bij het behalen van het rijbewijs. Meehelpen bij opruimactie Mooimakers. ...	<ul style="list-style-type: none">. Film kijken in de cinema. Concert of optreden bijwonen in het cultureel centrum. Plons wagen in het zwembad. Reizen met een NMBS-reischeque. Vuilniszakken aanschaffen bij Welzijnshuis. Drankje in het cafeteria van de bib. Participeren in VOC Opstap (lidmaatschap, ruimte huren, koffiekaart,...). Thee of koffie in de Lokaalmarkt. Bewegen (Turnen, aerobics,...) in de De Waterdam. Dessert en drankje in De Waterdam. ...

Tip: aan de hand van jouw inventaris kan je nu de potentiële transacties in kaart brengen door middel van een circulatieschema waarbij je actoren verbindt met elkaar. Je trekt zowel pijlen voor de circulatie van 'diensten en producten' als voor de 'monetaire transacties'.

In de ideale situatie kan je verschillende verbindingen aan elkaar knopen en krijg je meerdere cirkels rond. Voorbeeld: A heeft nood aan taalles en kan daarvoor terecht bij B. B heeft zin in Oosterse keuken en kan terecht bij C. C heeft hulp bij huiswerk voor zijn kind nodig en kan terecht bij A.

Tip: ook hier kan je loskomen van de klassieke benadering. Iets wat we zien als een zaak of dienst waar je 'normaal' voor betaalt kan worden omgekeerd, namelijk je wordt er voor beloond! Typisch voorbeeld is (bij)les krijgen: daarvoor betaal je. Maar je kan evengoed 'belonen' voor het volgen van 'bijles' zoals deelnemen aan oefeningen Nederlands.

Meestal zijn dergelijke cirkels of kringlopen maar deels mogelijk. Dat los je op door extra 'verzileraanbod' in te voeren, dat je dan best afstemt op een wens of behoefte die anders toch moeilijk of niet in te vullen is. Voorbeelden bij de TalentO waren: treintickets, vuilniszakken, zwembeurten en cinematickets. Wie met een activiteit een munt verdient kan deze dan inwisselen voor deze verzilveritems. Voor dit extra aanbod heb je vaak een (bescheiden) eurobudget of sponsering nodig.

Tip: door met een verzilverbudget te werken kun je inspelen op bepaalde behoeften waarbij eveneens de integratie extra bevorderd wordt via participatie aan het cultureel en verenigingsleven. Probeer echter waar mogelijk voordelen binnen het partnernetwerk te vinden. Je kan de partners uitnodigen om na te denken over diensten of producten die ze kunnen aanbieden in ruil voor de munt en die hun slechts een fractie kosten maar wel een hoge belevingswaarde hebben. Een beamer die anders toch in de kast staat, een filmvoorstelling die niet uitverkocht is (een lege stoel breng niets op), voedseloverschotten,...

Uiteindelijk kom je bij het muntmodel op maat van jouw project terecht. In de praktijk vind je drie ideaaltypische modellen terug: het beloonmodel, het ruilmodel en het gemengd of mixmodel. Er is geen 'juist' model voor gemeenschapsmunten, elk model dient bepaalde noden en kent zijn voor- en nadelen³. Met een beloonmodel ga je inzetten op wenselijk gedrag en dat belonen. Bij een ruilmodel staat de wederkerige dienstverlening tussen de deelnemers centraal, je probeert een sterk sociaal of economisch weefsel uit te bouwen. De combinatie van beide modellen kan je vinden binnen het gemengd model.

	Belonen	Ruilen
Basismechanisme	Nudging	Netwerking
Vraag en aanbod	Vanuit partners	Vanuit deelnemers
Inspanning	Minder arbeidsintensief: actief programma bijsturen	Meer arbeidsintensief: actief koppelen van actoren
Type relaties	Vaak gemengd B2C, G2C,...	Vaak eenduidig B2B, C2C,...

Stap 4: de munt operationaliseren

Digitaal of cash

Er zijn nu een aantal keuzen die moeten gemaakt worden. Ga je voor een eenvoudige papiermunt of eerder digitaal?⁴ Elk heeft zijn voor- en nadelen. Een papiermunt is eenvoudig, erg herkenbaar en relatief goedkoop. Het opvolgen van het gebruik en de circulatie van de munt is zeer moeilijk. Een digitaal systeem laat de opvolging prima toe maar is vandaag meestal duurder. Er zijn ook gratis toepassingen met beperkte functionaliteiten. Desalniettemin moet je ook opletten dat de doelgroep er mee kan werken. Zowel het bezitten van bijvoorbeeld een smartphone of laptop als de handigheid om ermee aan de slag te kunnen.

³ Op www.handboek.gemeenschapsmunten.be kan je hiervan een overzicht vinden.

⁴ Hierover kan je meer lezen in het draaiboekje *Digitale betaalplatformen van Muntuit*.

Tip: je kan ook voor de middenweg kiezen zoals de gemeenschapsmunt Buurtijd waarbij de projectverantwoordelijke alle transacties noteert in een digitaal bestand. Er is geen papiermunt noch een digitale drempel, maar wel een personeelsinzet natuurlijk.

De TalentO-briefjes zijn gedrukt op beveiligd papier net zoals een waardebon © Joke Couvreur

Matchmaking

Om de circulatie op gang te brengen moet veel energie gemobiliseerd worden. Het is vaak nodig dat één of enkele personen instaan voor het bij mekaar brengen van vraag en aanbod. Soms is dit noodzakelijk om deelnemers op weg te helpen en vinden ze nadien zelf de weg, voor andere deelnemers is extra begeleiding altijd aangewezen. Dit geldt niet alleen voor de individuele deelnemers, maar eveneens voor het warm maken van de organisaties. Bij aanvang vinden zij vaak de selectie van de juiste taken en het aanbod zeer moeilijk. Voor verenigingen is het een permanente oefening om los te komen van het 'klassiek' denken waardoor ze de mogelijkheden van het gebruik van de munt systematisch dreigen te vergeten. Een matchmaker houdt hen dan bij de les door ze daar op te wijzen en te inspireren.

Tips van de matchmaker bij TalentO

- Alles begint bij motivatie. Vertrek van wat mensen graag doen en van wat organisaties graag willen realiseren. Een gemeenschapsmunt werkt als een positief verhaal.
- Laat de partnerorganisaties niet alleen aan tafel schuiven, zorg dat ze van bij de start mee aan de kookpot staan. Laat hen zelf hun acties bepalen en opvolgen.
- Maak partnerorganisaties medeverantwoordelijk voor het sluiten van de cirkels. Ze kunnen niet alleen vrijwilligers belonen maar ook munten aanvaarden voor voordelen die ze uitreiken.

- Maak duidelijk waar jouw rol als matchmaker begint en eindigt. Het is niet de bedoeling dat de matchmaker instaat voor de regie van alle taken, activiteiten en acties die georganiseerd worden.
- Volg nieuwkomers en andere doelgroepen bij hun eerste acties sterk op. Op basis van ervaring kan je beter inspelen op hun attitudes en vaardigheden en kan je ze ook gerichter doorverwijzen naar bepaalde organisaties (en de betrokken organisatie correct informeren over de nodige begeleiding – skills, autonomie, communicatie en timing). De verschillende cultuur is een rijkdom waarmee je aan de slag kan. Maar er zijn verschillen in cultuur die ook de dagelijkse omgang bepalen: eetgewoonten, gastvrijheid, man-vrouw verschillen, perceptie van afspraken en tijd,... en dat geldt in twee richtingen! Zowel de nieuwkomer voor ons als wij voor de nieuwkomers. Uit andere projecten in Vlaanderen was ‘vraagverlegenheid’ ons bekend, dankzij TalentO begrijpen we nu ook dat ‘weigerverlegenheid’ bestaat.
- Leer met vallen en opstaan. Het programmeren van activiteiten is een goede start en leerschool. Wat werkt wel of niet bij welke doelgroep?
- Informeer je bij andere praktijken (Buurtijd, TalentO, Torekes,...) via Muntuit vzw. Win hun expertise in.

Gemotiveerd team

Het is niet door het installeren van een systeem of door het drukken van biljetten dat een gemeenschapsmunt functioneert. Er is nood aan een gemotiveerd team van trekkers en ambassadeurs zowel onder de organisaties als binnen de groep van deelnemers. Dit team heeft een aantal belangrijke taken:

- Bekendmaken van de munt
- Up-to-date houden van de informatie
- Inhoudelijk opvolgen van de munt en bewaken van de nodige dynamiek
- Contact houden met en betrekken van de stakeholders: gebruikersgroep, eindgebruikers, deelnemende verenigingen en diensten, lokale overheid, handelaars...
- Evalueren en waar nodig bijsturen: dragen de acties bij aan het doel?

Het is dankzij een enthousiaste trekkende groep, die niet te groot hoeft te zijn, dat een goed ontworpen gemeenschapsmunt tot een levend en bruisend instrument uitgroeit.

Portret van een TalentO-deelnemer

An-Sofie Boone kreeg vorig jaar af te rekenen met een depressie. “Mijn werk als architecte kon ik niet meer doen, maar ik wilde me toch nuttig maken”, vertelt ze. “En zo ben ik met vrijwilligerswerk begonnen voor Opstap, een organisatie die vrijetijdsbesteding organiseert voor mensen met een beperking en/of een laag inkomen. Ik help er in de bar, maak soep, organiseer creatieve workshops... Je krijgt er

waardering en het gevoel zinvol bezig te zijn voor terug. Door de taken waarvoor ze een beroep op me doen, ontdek ik wat ik goed kan en graag doe. En ik ontmoet mensen. Het hoeft niet, maar het is wel een mooi gebaar dat ik er TalentO's voor krijg.

Ik kan iets betekenen en ik ontdek wat ik graag doe en goed kan

Als cultuurliefhebber gebruik ik ze voor tickets in het cultureel centrum. Voor andere vrijwilligers maken TalentO's echt een verschil. Ze kopen er huisvuilzakken mee of een drankje in de bar. Als je een laag inkomen hebt, helpt dat allemaal. Ik breng nu ook boeken van de bib aan huis, bij een oudere mevrouw die niet meer mobiel is. Het leidt tot heel interessante gesprekken. Die mevrouw is geholpen en ik heb er als vrijwilliger zelf ook veel aan."

Fragment uit een artikel van De Bond, nummer juni 2020.

Communicatie

De machmaker bij TalentO staat de verzamelde pers te woord © Muntuit

Eén van de sleutels tot succes is een heldere en gerichte communicatie. Hou het eenvoudig en heel praktisch. Pak uit met positief nieuws, de ambassadeurs en vertel de kleine succesverhalen van vrijwilligers.

Naar het brede publiek toe viel op hoe gemakkelijk de lokale pers het verhaal van de gemeenschapsmunt oppikte en voor ons verder heeft verspreid. Positieve berichtgeving in de pers heeft ook intern een gunstig effect. Het toont dat de munt bekendheid krijgt

en een dynamiek op gang brengt. De deelnemers die deze mediaberichten opvangen puren er zelf bijkomende trots uit.

Naast de website en de stek op Facebook is het nuttig om de bestaande kanalen van de partnerorganisaties aan te spreken. Een eenvoudige naam en logo verzekeren de herkenbaarheid over de verschillende platformen. We maakten ook een toegankelijke video waarin enkele actieve deelnemers het project in hun eigen woorden uitleggen.

Tip: een wedstrijd rond de naamkeuze en/of het grafisch ontwerp van de munt verhoogt de betrokkenheid en het eigenaarschap van bij de start. De naam "TalentO" werd trouwens gesuggereerd door een van de nieuwkomers binnen het LOI nadat het project aan hen was voorgesteld.

Uit de ervaring van TalentO leren we dat niet alle kanalen even geschikt zijn voor nieuwkomers. Vooral directe communicatie werkte goed zowel mondeling als digitaal (sms, WhatsApp en Facebook Messenger).

Tip: om met taalbarrières om te gaan kan het nuttig zijn om vrijwillige tolken en taalbuddies in te schakelen (en daarvoor met munten te waarderen). Daarnaast gebruikten we bij focusgroepen en workshops zoveel mogelijk universele pictogrammen.

Budget

Afhankelijk van de gemaakte keuzen is ook een groter of beperkter budget nodig. Voor bepaalde zaken zal je (nog) niet buiten euro's om kunnen (zie eerder). Maar blijf creatief om ook het budget in te vullen met de beschikbare capaciteit en met het aanbod dat in de muntkring zelf aanwezig is. Vrijwilligerswerk voor administratieve hulp of hulp bij matchmaking, gebruik van ruimte van deelnemende verenigingen voor vergaderingen,... Bovendien kan je deze inzet eveneens belonen met gemeenschapsmunten.

Tip: onthoudt dat de verkoopprijs aan een consument niet hetzelfde is als de reële kostprijs voor de dienstverlener. Bijvoorbeeld: een extra zwemmer kost geen 7,5 euro voor de uitbater van het zwembad maar een kleine fractie ervan. Maak daar handig gebruik van om een goed voordeel te onderhandelen.

Het belangrijkste eurobudget bij TalentO ging naar de personeelsinzet van de matchmaker (0,5 VTE).

TIP: Het is geen slecht idee om 2.500 à 5.000 euro verzilverbudget bij aanvang te voorzien. Bij TalentO gebruikten we de simpele rekenregel dat voor elke 100 euro verzilverbudget zo'n 40 munten in omloop mochten komen. De facto is dan één uur vrijwillige inzet gemiddeld genomen gelijk aan 2,5 euro wat ruim onder het wettelijk bepaalde maximum van de forfaitaire vrijwilligersvergoeding valt.

Wat mag en wat niet? Juridisch aspecten

Geld of wettig betaalmiddel maken kan sowieso niet. De gemeenschapsmunt is juridisch ook geen geld maar een waardebon die binnen de groep gebruikers wordt geaccepteerd. Hij is daarom voor particulieren best niet inwisselbaar voor euro (anders wordt het verhaal juridisch complexer).

Vaak duikt de vraag op of je met het gebruik van een gemeenschapsmunt geen belasting ontduikt of zwartwerk uitvoert. Het principe is relatief eenvoudig: als een activiteit of handeling in euro zou gekwalificeerd worden als belastingplichtig (of betrekking heeft op de sociale zekerheid) dan is ze dat eveneens indien ze met gemeenschapsmunt wordt uitgevoerd. Daarom zijn bepaalde zaken uitgesloten, zoals loonarbeid. Activiteiten beperk je dan ook tot datgene wat normaal als vrijwilligerswerk, vriendendiensten of burenhulp mogelijk is.

Het betrekken van handelszaken die de gemeenschapsmunt aanvaarden is wel mogelijk indien ze hun fiscale en btw-verplichtingen nakomen... in euro welteverstaan.

Handelszaken kunnen deze boekhoudkundig afhandelen op dezelfde wijze als ze reeds doen voor getrouwheidspunten en kortingskaarten.

Verzekering

Hou er rekening mee dat je eens je met de integratiemunt start, er mogelijke risico's zijn waarvoor je best een verzekering afsluit. Kijk daarvoor naar de verplichtingen die op verenigingen rusten om zich in te dekken voor burgerlijke aansprakelijkheid en de verplichte verzekering voor vrijwilligerswerk.

Stap 5: starten, proefdraaien en bijsturen

Nieuwkomers en geboren Roeselarenaren verdienen samen TalentO bij een opruimactie. Rahel gaat ermee naar de cinema. © Joke Couvreur

Op een bepaald moment kom je op het punt dat je alle bouwstenen bij mekaar hebt. Zeker blijven er nog onduidelijkheden of bepaalde twijfels: zal dit lukken, is dat haalbaar? Zoals met elk sociaal experiment ligt de uitkomst niet op voorhand vast en waag je de sprong. Je kon je enkel maar zo goed mogelijk voorbereiden. Maar een groot voordeel van een goed ontworpen gemeenschapsmunt is dat je gemakkelijk kan bijsturen. Je hebt als organiserende groep immers veel in handen: acties die goed lopen behoud je, andere stuur je bij of zet je zelfs stop. De 'tarieven' kan je makkelijk aanpassen evenals het aanbod verzilveritem (omruilvoordelen).

Maar de gebruikers moeten dit wel kunnen volgen en hierover continu geïnformeerd worden. Informatie moet up-to-date zijn! Dit is een kwestie van discipline vanuit de organisatoren om de informatie bij te werken. Om ze altijd in zijn actuele versie ter beschikking te houden is een digitale oplossing ideaal: website, pagina op sociale media,...

Tip: betrek ook je deelnemers in het beoordelen van 'hun' gemeenschapsmunt via focusgroepen en enquêtes. Vergeet daarbij zeker niet de mensen die eventueel afhaken uit te horen, hun inzichten zijn vaak de sleutel tot verbeteringen.

Tot slot: laat je zeker inspireren door lokale en buitenlandse voorbeelden. Neem er contact mee op om te leren van hun successen en van hun uitdagingen.

4 MEER INFO

www.talentoroeselare.be

Muntuit vzw begeleidt en adviseert nieuwe en gevestigde initiatieven in Vlaanderen en Brussel. Neem een kijkje op de website www.muntuit.be en/of contacteer ons.

In de brochure "Start je eigen munt" kan je 6 voorbeelden van circulatiemodellen vinden. <https://www.muntuit.be/blog/start-je-eigen-munt-brochure-voor-lokale-organisaties-en-besturen>

Het online handboek gemeenschapsmunten helpt je op weg om zelf aan de slag te gaan. Ook de gids "Maak je buurt uitmuntend" uit 2014 biedt een mooie startbasis. <https://handboek.gemeenschapsmunten.be> | www.muntuit.be/handboek.

Thematische kennis rond digitale betaalplatformen en cocreatie kan je vinden in de draakboekjes van Muntuit. www.muntuit.be/lerend-netwerk/draaiboekjes

5 BEDANKT

Deze publicatie en het proefproject waren niet mogelijk zonder de steun van Fedasil, de Stad Roeselare en alle lokale vrijwilligers en partners.

We wensen volgende personen in het bijzonder te danken voor de ondersteuning tijdens dit traject:

- Sandy Zanders (Fedasil)
- Toon Delodder (Fedasil)
- Melissa Alaimo (LOI Roeselare)
- Sharon Clinckemaillie (LOI Roeselare)
- Ellen De Smet (LOI Roeselare)
- Ellen Coghe (Stad Roeselare)
- Ine Lobelle (Stad Roeselare)
- Michèle Hostekint (Schepen Roeselare)
- Bart Wenes (Schepen Roeselare)
- Benjamin Schatteman (VOC Opstap)
- Valerie Vanhoutte (VOC Opstap)
- Yaisa Nuyten (VOC Opstap)
- Jutta Sintobin (Muntuit)

Publicatie van Muntuit vzw, 31 december 2020. Deze publicatie is publiek beschikbaar onder volgende licentievoorwaarden: Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen (BY-NC-SA).

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/deed.nl>